

Nr 70.

Av herr **Hellberg**, om anslag till Folkliga musikskolan i Arvika.

Sedan vid Västra Värmlands folkhögskola, Arvika, förberedande arbete under åtskilliga år bedrivits genom musikundervisning i folkhögskolan och s. k. spelmanskurser, har sistlidna 23 oktober därstädes öppnats en *Folklig musikskola*. Den samarbetar med folkhögskolan men är en självständig institution.

Folkliga musikskolan avser enligt sitt prospekt att åt spelmännen å landsbygd och i stad, åt medlemmarna av folkliga musiksammanslutningar, såsom arbetareorkestern o. s. v., alltså åt musikutövare, som ej äro musiker av facket, bereda tillfälle att med minsta möjliga kostnader erhålla fackmässig undervisning i musik.

Till skolans första omkring 5 månader långa kurs ha anmälningar från olika delar av landet ingått i stort antal. Skolan har bland de anmälda antagit 35 elever, representerande ett flertal olika län.

För skolans tillkomst och arbetsprogram redogör dess föreståndare i en här bifogad P. M.

Den verksamhet, skolan upptagit, fyller onekligen en lucka i vårt hittillsvarande folkbildningsarbete. Ty det är anmärkningsvärt, att medan samhället sökt genom undervisning tjäna utvecklingen på andra områden och för den folkliga kulturens behov skapats motsvarigheter till de högre undervisningsanstalterna, har intet som helst åtgjorts för att genom undervisning stödja folkets egna musikaliska intressen och strävanden. Och dock gäller det här ett område, där det finnes ett synnerligen livligt intresse och särdeles mycken äkta begåvning att tillvarataga och utveckla.

Detta förhållande har också beaktats av folkbildningsarbetets officiella representanter. Skolöverstyrelsens chef, generaldirektör B. J:son Bergqvist, har sålunda i samband med yttrande över skolkommissionens förslag även berört det fria och frivilliga folkbildningsarbetet och därvid om det folkliga musiklivet yttrat följande:

»Till folkbildningsarbetets uppgifter måste slutligen också räknas omvårdnaden om det folkliga musiklivet. Genom anslag till orkestrar i vissa större städer samt understöd även för konsertändamål till föreläsningsföreningarna

har staten visat sig behjärta vikten av att tillfälle beredes folkets bredare lager att få höra god musik. Liksom i fråga om andra områden av folkligt kulturarbete — såsom i studiecirkelarna — är det emellertid av vikt, att folket självt personligt och aktivt deltagar även i det folkliga musiklivets utveckling. Vid sin uppmuntran av de folkliga kretsarnas personliga musikintresse och egna musikutövning har samhället det värdefulla stödet av en ännu levande tradition, den gamla folkmusiken, som jämte folkvisan representerar något av det rikaste och mest karaktärsfulla i hela vår folkliga kultur. Emellertid erfordras även på detta område åtgärder i undervisningssyfte. Saken är tvivelsutan värd, att något göres för den från det allmännas sida. Musiken har ett stort uppfostrande värde, och såsom ädelt förströelsemedel är den av hög rang. En utveckling av det folkliga musiklivet i mera aktiv riktning skulle därför vara ett värdefullt led i arbetet för nöjeslivets förädling och över huvud lämna ett viktigt tillskott till det folkliga kulturlivet, särskilt för de mindre samhällenas och landsbygdens vidkommande.»

För undervisning i det syfte, som skolöverstyrelsens chef här anser böra bjudas från samhällets sida, har skapats en härd genom den nämnda, i Arvika inrättade Folkliga musikskolan, som avser att mottaga elever från hela landet. Då den måste anses ha en viktig och särskild uppgift att fylla inom vårt folkbildningsarbete, synes den i fullt ut samma grad som andra folkbildningsföretag förtjäna statens stöd.

Den vid folkhögskolan i Arvika under många år bedrivna musikaliska försöksverksamheten och två av dess spelmanskurser ha anordnats på enskild bekostnad, och icke heller för Folkliga musikskolans nu pågående kurs stå några anslag till förfogande. Men det torde, även om lärarna såsom för närvarande lämna sin undervisning mycket billigt eller gratis, bli omöjligt för skolan att framdeles i behövlig och önskvärd omfattning upprätthålla sin verksamhet utan understöd från det offentliga sida.

För sin 5 månaders vinterkurs 1924—1925 beräknar skolan följande utgifter: till 5 lärare i stråkinstrument (av vilka 2 biträdande) 6,200 kronor, 2 lärare i blåsinstrument 1,500 kronor, till övriga utgifter (undervisningsmaterial, hyra, annonser etc.) 1,250 kronor.

Skolan avser att till nästa kurs kunna mottaga 50 elever och beräknas deras avgifter (45 st. à 50 kronor) till 2,250 kronor. I avgifter av den understödsförening, man avser att bilda, väntas inflyta 1,200 kronor samt i inkomster av konserter m. m. 500 kronor. Till bestridande av ovanstående utgifter behöver skolan sålunda ytterligare 5,000 kronor.

Då en läroanstalt, som inriktat sina strävanden på ett viktigt men hittills försummat område av det folkliga kulturlivet, och som redan från början vunnit god tillslutning av elever, genom en jämförelsevis blygsam anslagssumma, kan sättas i stånd att fortsätta sin löftesrika verksamhet, tillåter jag mig på grund av det ovan anförda och med hänvisning till vad skolans förståndare i nämnda P. M. yttrar om skolans uppgift och betydelse att alltså hemställa,

att riksdagen till Folkliga musikskolan i Arvika för en minst 20 veckor lång kurs verksamhetsåret 1924—1925 ville bevilja ett anslag av *femtusen* (5,000) kronor.

Stockholm den 21 januari 1924.

Mauritz Hellberg.

Bilaga.

P. M.

angående Folkliga musikskolan i Arvika.

Såsom känt är, ägde vårt land tidigare ett rikt folkligt musikliv. Men under senare hälften av 1800-talet dog det i stort bort i de flesta delar av landet på grund av skilda men samverkande orsaker. Dragspelen, som kommo i stället för de ädla instrumenten, voro musikaliskt sett säkra tecken på folkmusikens död.

I våra dagar gör samhället genom föreläsningsföreningarna och i vissa större städer genom statsunderstödda orkestrar ett betydelsefullt arbete för att bereda folk tillfälle att höra god musik. Men hur viktigt detta är, har dock frågan om det folkliga musiklivet en ändå viktigare sida.

Ett folkligt kulturarbete av vilket slag det vara må, där endast några få äro givande och alla de andra förhålla sig passivt, är det inte full mening med. Det folkliga musiklivet får ej sin rätta karaktär och blir ej den andliga kraft och glädjekälla, som det kan och bör vara, om ej *framför allt folket själv aktivt deltagar i och själv blir lärare av detsamma*. Musikherna av facket ha sin stora och självfallna uppgift i dess tjänst och kunna naturligtvis ej undvaras, men det folkliga musiklivets styrka och betydelse beror i ännu högre grad av de folkliga kretsarnas egna musikutövare, av spelmännen, av amatörerna. Och till de små platserna och ut på landsbygden komma musikens mästare blott någon enstaka gång, och till somliga ställen komma de aldrig. Att bjuda den musikaliska helgdagskosten är deras sak. Men det är på vardagsmaten man lever.

Allt under det samhället efter råd och lägenhet värdadt och befordrat andra folkliga värden och traditioner och på andra områden av folklig kultur, såsom i fråga om hemslöjd, yrkesliv och allmän bildning, berett tillfällen till undervisning, har i det stycket det folkliga musiklivet blivit alldeles bortglömt. Och dock möter där, i folkklätarna och folkvisorna, en tradition, som trognare än någon annan bär vittne ur folksjärens djup, den mest karaktärfulla och personliga avspegling de djupa leden i vårt land givit av sitt väsen, som haft en så viktig och vacker andel i folkets liv i fest och vardag, och som genom lämplig omvårdnad kan bli av ännu större betydelse än förr.

Sedan åtskilliga år har man vid folkhögskolan i Arvika sökt finna lämpliga former för den undervisning, som även på detta område är nödvändig, om några positiva resultat skola nås. Musikintresserad ungdom, som vill lära sig spela något instrument kan, särskilt i fråga om stråk- och blås-

instrument i allmänhet icke få någon undervisning i sin hemtrakt och inte alltid ens på de större platserna, åtminstone ej med önskvärt utbyte eller till överkomligt pris.

Efter några års försök med undervisning i fiolspelning åt intresserade elever i folkhögskolan inbjöds 1921 till en 8 dagars kurs därstädes för fiolspelare, den första s. k. spelmanskursen. Man hoppades att därunder hinna bibringa deltagarna åtminstone ett någorlunda riktigt spelsätt. Kort tid efter kursens tillkännagivande voro ett 70-tal spelmän anmälda, av vilka 18 kunde mottagas. Resultatet av kursen var i hög grad uppmuntrande. Till 1922 års spelmanskurs, även den för fiolister, mottogs 19 deltagare. Vid 1923 års kurs upptogs även undervisning i blåsinstrument på programmet, och kursen förlängdes till 14 dagar.

Dessa kurser ha varit avgiftsfria. Till senaste spelmanskursen erhöles ett anslag av 400 kronor ur Längmanska kulturfonden, vilket möjliggjorde förlängning av kurstiden och utökning av programmet. I övrigt har skolans tidigare arbete härvidlag måst ske på enskild bekostnad.

Spelmanskurserna ha vänt sig till värmländska spelmän och ha alltså närmast haft lokal karaktär. Men man vill hoppas, att det uppslag, som med dem givits, skall vinna efterföljd även i andra län.

På grund av ovan andragna synpunkter och med stöd av erfarenheterna från folkhögskolans musikundervisning uppstod tanken på att öppna en regelrätt folklig musikskola, som med längre och mera systematiska kurser skulle för landet i dess helhet kunna fylla en tydligt föreliggande uppgift och i lyckligt fall bli en livgivande medelpunkt för det folkliga musiklivet över huvud.

Inbjudan till en första omkring 5 månader lång vinterkurs vid Folkliga musikskolan i Arvika utfärdades i september 1923 genom tidningspressen. Den var undertecknad av landshövding Abr. Unger, förste bibliotekskonsulenten, ordföranden i Folkbildningsförbundet, dr Fredrik Hjelmqvist, fru Malin Holmström-Ingers, Arbetarnas bildningsförbunds studieledare, fil. kand. Yngve Hugo, lektor Odal Ottelin, professorn vid Musikaliska akademins konservatorium Lars Zetterquist samt undertecknad Dahlgren. Inbjudan offentliggjordes endast en gång. Det visade sig av inkomna förfrågningar och anmälningar, att skolan möttes av stort intresse i åsyftade kretsar. Alla anmälda kunde icke mottagas. Vid kursen, som tog sin början den 23 oktober har plats beretts åt 35 deltagare med hemort i Ångermanland, Hälsingland, Gästrikland, Uppland, Dalarna, Västmanland, Värmland, Västergötland, Bohuslän, Halland, Göteborg och Stockholm. De flesta äro hantverkare, industriarbetare och jordbrukaresöner.

Undervisningen, fördelad å en hösttermin på 2 och en vårtermin på ungefär 3 månader, omfattar både stråk- och blåsinstrument, övningar i samspelning (duo, trio, kvartett och orkester), harmonilära och föreläsningar i musikhistoria. Den bestrides av 4 lärare i stråkinstrument och 2 i blåsinstrument.

Skolavgiften är detta år 20 kronor för hösttermin och 25 kronor för vårterminen.

Kursen åtnjuter inga anslag. Lärarna lämna sin undervisning mycket billigt eller alldeles gratis. Folkhögskolans lokaler stå kostnadsfritt till kursens förfogande.

Blir det möjligt att även nästa vinterhalvår fortsätta verksamheten, hoppas vi då kunna mottaga 50 elever. Hittills vunna erfarenheter ge vid handen,

att om skolan kunde mottaga det dubbla antalet, skulle detta redan vid nästa kurs bliva fullt.

Dess undervisning kan självfallet ej begränsa sig till spelning av folklåtar efter gehör. Den folkliga musiken kan ej bygga endast på folkmusik. Men all strävan på detta område bör bidra till att hålla vid makt den tradition folkåtarna representera. De gamla låtarna skola spelas och nya skapas. Ett levande träd skjuter alltid nya skott. Men liksom man strävar efter att de böcker, som ha något att säga till alla, skönlitteraturens mästerverk och tänkarnas skrifter, med behållning må kunna läsas av de många, måste man tillföra det folkliga musiklivet också den tonkonst, som tillhör hela mänskligheten. Liksom menig man läser Shakespeare, Göthe, Pascal och Strindberg, Platon och Arrhenius, bör man litet varstans i våra bygder kunna uppbygga sig själv och andra med Haydn och Beethoven, Grieg och Söderman. Detta är ingen utopi. Beviset för att så kan ske föreligger redan.

Folkliga musikskolan vill åt musikintresserade, som utan att avse utbildning till yrkesmusiker önska ägna någon tid åt studium av sitt instrument, tillfälle till sådant studium under fackmässig ledning och till lägsta möjliga kostnad. Det bör ställa sig lika billigt att bevista Folkliga musikskolan som t. ex. en folkhögskola. Den kan alltså inte upptaga höga elevavgifter.

Först genom möjligheten av en dylik musikundervisning kan musiklivet blomstra upp å landsbygden och å mindre orter och orkestrar, bestående av icke fackmusiker, få betingelser för en utveckling till verklig musikalisk betydelse. Till Folkliga musikskolan skola större och mindre folkliga musiksammanlutningar i landet kunna skicka sina medlemmar, gärna såsom stipendiater, där så kan ske. Jag kommer i detta sammanhang att tänka på en liten arbetareorkester vid ett bruk i Värmland, med vars utbildning skolan på olika sätt haft att göra. Jag tvekar ej att beteckna den såsom den starkaste och mest samlande ideella faktorn i sitt samhälle.

Skolan bör också ha stora möjligheter att upptäcka och hjälpa fram musikaliska begåvningar ur de djupa leden.

God musik är en stor ideell kraft. Få ting göra människorna så glada i själen. Jag vet ingenting annat, av vilket så många människor ha denna rena, djupa, mänskliga glädje. Och detta är grunden till musikens stora betydelse som uppfostringsmedel. En höjning av vår folkmusikaliska kultur av den art, som här åsyftas, skulle betyda en viktig och behövlig ökning av vårt folks andliga tillgångar. För folkbildningsarbetet skulle en sådan uppblomstring därav på flerfaldigt sätt bli en förstärkning.

Som ädel förströelse är vidare musiken någonting för sig både — och främst — för dem, som göra, och för dem, som höra musik. Då nöjeslivet mer och mer breder ut sig som betydelsefull faktor i det moderna samhället och man med skäl kan tala även om dess förfall, bör man mer än hittills räkna med musikens värden och möjligheter i nöjes- och smakkulturens tjänst. Kan manne för närvarande något bättre bidrag lämnas till lösningen av frågan om ungdomens nöjen och förströelse än kraftiga åtgärder till det aktiva folkliga musiklivets befrämjande?

De betyda också en alltigenom *positiv* och därför synnerligen viktig insats i den kamp, som föres mot alkoholen, ett ersättande av en sämre stimulans med en bättre, med en, som gör människorna både glada och goda.

Något, som också torde förtjäna beaktande, är, att på intet område av folklig odling folkliga krafter kunna göra personligt och kvalitativt så betydande insatser i sin egen andliga kultur som genom musiken.

Ett arbete på den grund, där Folkliga musikskolan ställt sig, kan också

bidraga till den kulturens decentralisering, som man särskilt i fråga om ett så vidsträckt och glest befolkat land som vårt har orsak att till en viss gräns eftersträva. De större orterna gynnas på flerfaldigt sätt av förhållandena. Landsbygden och de mindre orterna få i många fall mycket litet med av det goda, som bjuds å större platser, men för vilket de ändock få dela kostnaderna till fromma för dessa större orter, som oftast torde ha mycket bättre råd än de, och som i jämförelse med dem leva i andligt överflöd.

Vad angår kostnaderna för åtgärder till upphjälpande av det folkliga musikalivet, är det min tro, att å ingen annan gren av folklig kultur med så jämförelsevis ringa kostnader ett så vackert och påtagligt resultat kan nås.

För att genom en jämförelse ytterligare belysa Folkliga musikskolans principiella betydelse tillåter jag mig framhålla, att den i detta avseende icke kan anses stå tillbaka för Musikaliska akademiens konservatorium i Stockholm, vars folkliga motsvarighet den utgör. Folkundervisningen är lika viktig som den högre undervisningen. Den bör ej heller på något område komma för mycket i efterhand. Den folkliga kulturen i ett land är också i *alla* sina former en viktig förutsättning, även för de *högsta* yttringarna av folkets kultur.

Arvika i januari 1924.

Vald. Dahlgren.